

MÅRSLET... HER HVOR VI BOR

Portrætter af
mårslettere
tegnet af
Ingerlise Wendland

"EN MÅRSLETTER" II
Mårslet borgere og tilflyttere
portrætteret af Ingerlise Wendland

Mårslet Sogns Lokalhistoriske Forening

Udgivet 1999

Portrætter af mårslettere tegnet af Ingerlise Wendland

”En mårsletter”

- Ingerlise Wendland

Portræt af kommuneassistenten – April 1995

Det var i perioden 1962 – 66, jeg var medlem af sognerådet i Mårslet, valgt ind af den upolitiske - borgerlige liste. Jeg var dengang bogholderske på American Tobacco Co. Ltd. I Århusafdelingen

Firmaet nedlagde alle provinsafdelinger, og jeg blev sagt op. Det kom kæmner Børge Krogh for øre, og han spurgte, om jeg ikke kunne tænke mig at hjælpe ham på kommunkontoret, for han havde mere at gøre, end han kunne overkomme.

”Vil du ikke nok, frk. Vonsild?” tiggede hans børn, ”for efter aftensmaden går far altid ind på kontoret igen – med sutsko på.”

Og sikke en modtagelse

Jeg startede den 13. april 1966. Flaget var hejst, der var formiddagskaffe på kontoret, og i privaten gav fru Karen Krogh eftermiddagskaffe med lagkage, lys på bordet og blomster. Det var en ualmindelig flot modtagelse, syntes jeg - men efterhånden gik det op for mig, at det var kæmner Kroghs fødselsdag.

Hverdagen på Kæmnerkontoret

I starten var der oceaner af sorteringsarbejde at tage fat på, brevskrivning og kuvertering. Frimærkerne blev slikket på. Jeg kan mærke smagen endnu. Da de ophobede dynger var fjernet, blev jeg hurtigst sat ind i det daglige bogholderi. Det var RUF-bogholderi, d.v.s. med gennemskrift, og det var spændende, efterhånden som man lærte de forskellige

konti at kende. Det blev som at leve med kommunen. Den største konto havde Mårslet Skole.

Rejsebudet

Vi skiftedes til at bruge RUF-maskinen, kærneren og jeg. Det var en lille tung skrivemaskine med en enorm valse, og maskinen blev flyttet rundt til skrivebordene. Det var altid Krogh, der flyttede den med sin venstre arm og den højre arms protese til hjælp. "Den er for tung for dig", lød det altid. Han klarede sig fantastisk i alle forhold. Kun når vi pakkede regnskaber, der skulle sendes med rejsebudet - Viggo Rasmussen - ind til amtsskatteinspektoratet på Strandvejen, så kom det "Vil du godt lige pakke det her, for du er så god til at binde sløjfer"!

Rejsebudet var en meget venlig og hjælpsom mand. En dag, hvor vi var lidt sent på den, ville han absolut skrive afsender på pakken, selv om vi protesterede. Om han har kunnet fornemme en vis undertone i vores protest, i hvert fald lød følgende bemærkning: "Hoh!, jeg ved da godt at "kommune" skrives med to U'er og eet M"!

Mårslet systemet

Al korrespondance og hvad der ellers skulle gemmes væk, blev arkiveret efter "Mårslet-systemet". Det var så godt og gennemtænkt, at rigtig mange kommuner benyttede sig af det.

Hver uge blev der lavet lønningsregnskab for rengøringspersonalet på skolen og for vejfolkene. Vejmanden Jens Jakobsen kom med ugesedlerne for vejfolkene, og så var det bare med at huske at få alle tillæg til timelønnen med. Det kunne være sådan noget som: 9 øre for slåning med le, 17 øre for tillæg for asfaltarbejde og 25 øre for at køre med traktor/tromle. Desuden var der overtimerne. Især om vinteren, hvor sneploven og saltvognen ofte måtte køre både dag og nat. Der var altid to mand på ploven.

Når foråret kom, var det tid at udbedre vejene. De større arbejder hermed blev overladt til asfaltfirmaet Colas efter et forudgående vejsyn. Her deltog kærneren, asfaltfirmaets ingeniør Jørgensen, kommuneingeniør P. Lindhardsen, vejmanden og det samlede sogneråd.

Socialvæsenet

Selvfølgelig skulle folk have hjælp, når der var behov for det. Man kendte hinanden så godt dengang, at kærner og socialudvalg ikke havde besvær med at bedømme behovets størrelse. Jeg husker endnu, at der var en lyserød paragraf-48 erklæring, som ansøgerne skulle udfylde, når

Marslet Sognerad 1962-1966.

Siddende fra venstre: Otto Bay, Karl Andersen, Peter Damgård og Ingerlise Vonsild. Stående fra venstre: Søren Løft, Laurits Mortensen, Søren Rasmussen, Børge Krogh, Peter Olsen, H. Flyndersøe, B. Lindhardtzen og Erik Frost

der søgtes om tilskud til briller, tænder, parykker og andre former for protese eller hjælpemidler.

Det vanskeligste og mest indviklede var nok beregningen af de forskellige former for pension: Folkepension, enkepension, invalidepension o.s.v., der var så mange individuelle tillæg at tage hensyn til, og de ændredes temmelig ofte.

Skattevæsenet, det var også os

Det var før kildeskattens indførelse. Vi sendte skatteskemaaeme ud og fik dem udfyldte igen - mestendels til tiden. I kærnerkontorets forgang var der en stor kasse under brevsprækken. Den sidste aften før indleveringsfristens udløb kl. 24 kunne man opleve en folkevandring til kærnerkontorets brevkasse. Folk mødtes, og folk snakkede med hinanden.

Det var noget af et arbejde med papirkniv at åbne alle disse kuverter, tage selvangivelserne ud og sortere dem i alfabetisk orden efter navn. Derefter skulle de allesammen tælles efter på maskine, for erfaringen viste, at mange var forkerte.

Der var afsat ca. en uge til skatteligningen. Her deltog det samlede sogneråd med skatterådsformanden i spidsen. En hyggelig tradition var det, at vi allesammen på den første ligningsdag var inviteret på Alderdomshjemmet kl. 12 til Gule Ærter. Derefter kunne den rigtige ligning gå i gang. Man havde benyttet formiddagen til at ligne sognerådet og kontorpersonalet som de første. Den enkelte måtte da gå udenfor, mens

han blev lignet. Når man var nået raden rundt, kunne der lægges et niveau idet vi jo repræsenterede mange "slags". Skatterådsformanden indledte med en lille tale - den første, jeg oplevede, var jordemoderens mand fra Gylling, der påpegede, at "nu var det vigtigt med "Sammel'arbej"!"

Torskegilderne

Amtsskatteinspektør Fynne og senere efter ham amtsskatteinspektør Smedegaard var som regel med til de efterfølgende uundgåelige "torskegilder", d.v.s. indkaldelse af borgere, såfremt der var spørgsmål omkring rigtigheden af deres selvangivers indhold. Det var især vigtigt at påse, om der var plads til et rimeligt privatforbrug. Privatforbrug er et elastisk begreb, men de to amtsskatteinspektører var et par strikse herrer, som ikke så gennem fingrene med ret meget. Jeg husker, at engang i sognerådsformand Peter Damgaards tid drejede ligningen sig en dag om en stor, børnerig familie. Hr. Fynne fandt, at her var der tale om et helt urimeligt lavt privatforbrug, som man absolut ikke kunne godtage. Sognerådet kendte familiens forhold, og så var det, at Peter Damgaard stilfærdigt lagde sin hånd på bordet, så bestemt på skatteinspektøren og sagde: "Nu må do jo betænk', de æ manne te å spåå.r"! - Der blev ingen skatteforhøjelse den gang.

Indbetalinger og pantefoged

Skatten skulle betales hvert kvartal, og da kom langt de fleste borgere personligt med pengene. Det blev nogle lange dage, inden kassen var gjort op og pengene pakket sammen for derefter at blive bragt ned i Sparekassens boks i en stor kuvert. En af de checks, vi fik ind, lugtede altid temmelig anmassende af B-vitaminer. Jeg kunne den bestemte dag, hver gang jeg åbnede pengekassen, lugte, at nu havde den rare, gamle dame fra Langballe igen været der.

Kneb det med betalingen, kom folk gerne og fik henstand eller en afdragsordning. Blev denne ikke overholdt, havde vi Pantefogeden i baghånden. Skyldnerne blev tilsagt til at møde på et bestemt klokkeslæt på kommunekontoret. Var vidnet forhindret i at være til stede, trådte jeg gerne ind i stedet for. Der blev talt frem og tilbage og som regel også fundet en løsning. Dette må have fungeret udmærket, for Mårslet kommune havde i mange år landets laveste skatterestanceprocent.

Folkeregister og valg

Borgere flyttede til og fra, og hver gang skulle det registreres hos os i folkeregisteret. De, der flyttede fra, skulle have et flyttebevis med til den nye hjemstedskommune, og ligeledes kom tilflytterne med papirerne fra fraflytningskommunen. Det var, mens jeg arbejdede her i Mårslet, at CPR-numrene blev indført i september 1968. Folkeregisteret

havde travle dage op til et valg. Da skulle alle stillerne inden for de forskellige partier kontrolleres. Valget foregik dengang som nu på Mårslet Skole. Dog i gymnastiksalen. Proceduren med tilforordnede, stemmebokse, valgurner, udregning af mandater o.s. v. er der ikke forandret på, mig bekendt.

Men jeg gad nok vide, om man stadig kravler rundt på gulvet i gymnastiksalen for at sortere og tælle op. Det var sognerådsmedlemmerne, der optrådte som tilforordnede, og der blev stor glæde, da der kom en kontor pige, der var vant til at bruge fingrene i stedet for en traktor eller møggreb, som de selv sagde.

Valgresultatet fra Mårslet skulle kærner Krogh indtelefonere til Odder, og det skulle helst gå hurtigt. Folk sad jo hjemme ved radio og fjernsyn og ventede på resultatet fra Odderkredsen, der altid var blandt de første.

Man sluttede valgaftenen i skolens lærerværelse med en gang pølser og kaffe, hyggeligt serveret af pedelparret Karen og Carlo Madsen.

Kommuneingeniøren

Udstykninger, anlæg af stier og veje, godkendelse af tegninger og byggeri, udstedelse af attester og tilladelser samt godkendelse af kloakmestre er en del af det arbejde, en kommuneingeniør har. Indtil midt i 1960'erne havde Mårslet kommune fælles ingeniør med Beder-Malling.

Det var P. Lindhardtzen. Da Mårslet for alvor begyndte med udstykninger af både kommunale og private udstykninger, fik vi vores egen kommuneingeniør, Hans Flyndersøe. En uhyre grundig og nøjagtig mand, meget venlig og uden store ord. Det kom til at gå så stærkt, at han en overgang fik en konstruktør, Bjarne Abel, til hjælp både på kontoret og til syn og opmåling i marken.

Udviklingen gjorde, at det også på kærnerkontoret var nødvendigt med mere hjælp. Vi fik en elev, Jette Jensen fra Malling, og efter hende en assistent, fru Møller.

Nyt inventar

Omkring 1966 blev kærnerkontoret renoveret. Alle de gamle, mørke, tunge møbler med grønne linoleumbordplader kom ud, og vi fik helt nyt inventar. Det kom fra firmaet NIPU, husker jeg, for den store, fine todelte skranke fik jeg med mig ved kommunesammenlægningen i 1970. Den benyttes den dag i dag i Ejendomsbeskatningens skødeafdeling. Krogh fik et fint, stort kontor, og der blev et dejligt sognerådslokale samt nyt kontor til den nye kommuneingeniør.

Som forberedelse til kommunesammenlægningen gik vi i 1968/69 over til maskinbogholderi - "Anker-Straks-System". Alle bogholderistimler og resultater blev videregivet til kommunekontoret i Holme.

Også tid til fornøjelser

Det var ikke arbejde altsammen. F.eks. lavede fru Krogh kaffe til os hver dag, ofte med hjemmebagt brød til. Hvert år deltog vi i udflugten med de gamle i sognet. 2-3

rutebiler med glade mennesker kørte ud i det blå. Der var fælles kaffebord og igen køretur med alt godt for øjet, indtil vi standsede ved en eller anden kro, f.eks. Solbjerg Kro, Niels Peders Kro, som den hed den gang. Menuen skiftede mellem hakkebøf og hakkekarbonader og en dessert. Det skulle være noget, der kunne tygges. Ældre mennesker havde dengang ikke så gode tænder, som de har i dag.

Pludselig alene

På et tidspunkt fik vi på kontoret en slem forskrækkelse. En morgen, jeg mødte op, var kontoret tomt. Kæmneren var om natten kommet på hospitalet med en blodprop. Så var der kun een til at gøre arbejdet.

Foruden det daglige kontorarbejde skulle sognerådsmøderne tilrettelægges. Dagsordenen skulle skrives og udsendes til medlemmerne i god tid før møderne. Under disse møder skulle der føres protokol. Det vedtagne gav de følgende dage en masse brevskrivning og mange praktiske ting at udføre. Jeg kunne selv klare samarbejdet med pantefogeden, men alle de sociale beslutninger og samtaler af større vigtighed med borgerne fik jeg hjælp til. Kæmneren fra Beder-Malling kom to timer hver torsdag eftermiddag. Det var en stor hjælp, og han var altid klar med gode råd i telefonen.

Den rare, gamle pensionerede amtsrevisor Sørensen kom og forestod årsafslutningen. Ved mine besøg hos Krogh på hospitalet fik jeg også råd om, hvad der skulle huskes. Da han kom tilbage, var det nødvendigt med mere hjælp. Der blev ansat en uddannet, mandlig assistent, som bl.a. skulle overtage alt det med sognerådsmøderne. Heldigvis var han der endnu, da kæmneren måtte af sted igen.

Landbrugstællingerne

I et sådant landsogn som Mårslet skulle der foretages landbrugstællinger til brug for Danmarks Statistik. Af resultaterne kunne man på landsplan beregne landets eksport og import og samtidig også fra Kornudligningsfonden fordele de såkaldte "kotilskud" med et bestemt beløb pr. ko. Det var tællingskommissærens opgave at besøge samtlige landbrug, gartnerier og stutier i kommunen.

Kæmneren mente, at når vi havde tid, kunne jeg godt tage mig af det, for jeg havde jo både bil og kontorskrift. Han antydede, at de tidligere tællingskommissærer var bedre til at håndtere en skovl. Med mig fik jeg nogle kolossalt store lister - både i flademål og indhold. Altså drog jeg af sted med bil og gummistøvler.

Det var ikke småting, der skulle spørges om: Hvor mange hektar, der blev dyrket af de forskellige afgrøder, rug, byg, hvede, raps, kålroer o.s. v. Hvor mange hektar udlagt med græs, eng, mose brakjord? Hos gartnerierne skulle oplyses om de forskellige sorter

frugttræer samt afgrøder på friland og i drivhus. Det Var et herligt job, morsomt, lærerigt og spændende.

Sjove episoder rundt i sognet

På det yderste af Hørretvej, hvor Stofatåmet nu står, skulle jeg besøge Niels Loft. Han var svær at træffe, men da det var sommer, kørte jeg derud om aftenen, imens det endnu var lyst. Ingen svarede ved døren. En nabokone kom til: "Prøv ude på marken, oppe ved hesten"! Der fandt jeg ham på toppen af bakken. "Hva' vil do"? Det forklarede jeg ham og kom frem med den store liste. "Ja, jæ har jo it no'et skriv'bord her, men do ka' læg'et op på røgen a' hend' her å skryw"! Det var hans islænder eller nordbagge, sådan en halvhøj hest. Den var skikkelig, og jeg kunne lige nå, når jeg stod på tær; men underlaget var jo noget blødt.

Stegt flæsk hos Jens Georg

Ruten gennem Hørret sluttede jeg engang af lige ved middagstid med besøg hos Jens Georg i det lille gule hus, der brændte nogle år senere. Han med, desværre! Jens Georg sad ude på trappestenen: "Det wa' da godt, do kom! Sa ka' vi del' en bajer"! Det gjorde vi så, der på trappen. Pludselig siger han: "Ka' do spis' stegt flæsk"? Ja, men jeg var jo på vej hjem til frokost. "Nå, do ka' vel ta'et som vi anner? Karen ta' lig' en tallerken te"! Karen var hans husholderske gennem mange år. Jeg fik en dyb tallerken med en bette revne i og en trebenet gaffel af de spidse med et skævt ben, godt med stegt flæsk, stuede kartofler og rødbeder. Og så en anden halv bajer. Et herligt og velsmagende måltid, givet af et godt hjerte.

De Overmårsletter ku' også

Hver gang jeg dukkede op hos Laurs Laursen deroppe på Mustrupvej, kom hans kone Olga ud og kommanderede ham ind for at tage den gule jakke på: "Og så ka' I godt sæt' jer ind ved skriv'bordet"! Mens vi skrev, havde Olga travlt. Hun fermede rundt. Vi var knap færdige, da det lød: "Så er der kaffe i Øverstuen"! Der kom man sandelig ikke hver dag. Der var dækket op med silkedug, de fine kopper, og sølvtøjet var lagt på. Det nød vi alle tre.

Selvfølgelig måtte jeg ikke sådan gå rundt og spise hos folk, men i begge disse tilfælde ville det have været en fornærmelse at sige nej tak.

Da jeg svigtede Kaj i Villagården

Der havde lige været landbrugstælling en måned tidligere. Nu skulle der være løntælling hos dem, der havde tjenestefolk. Altså på den igen! Da jeg kørte op i

"Villagården" i Hørret, kom Kaj ud på hovedtrappen, allerede mens jeg var ved at stige ud af bilen. Med hændeme i siden og et glimt i øjenkrogen råbte han: "Anna! Nu ka' du godt rede op i gæstekammeret, for nu kommer hun sgu så tit, at det it ka` betal' sig, at hun kører hjem igen"!!

Nå, men vi fik da skrevet. Så siger Kaj: "Do ka' jo snak fremmedsnak?!? Ser du, nu har jeg jo solgt al det jord oppe på Storhøj og har osse tjent en klat penge. Så var'et at jeg godt ku' tænk' mig at kom' ud a rejs'; men jeg ka` jo it snak fremmedsnak. Ku` do ik` ta' med"? Og ih jo, da, det kunne jeg da sagtens klare. Så blev der ikke talt mere om det, og der gik godt og vel et halvt ars tid.

Så pludselig en dag blev døren til kommunekontoret smækket op med et brag. Ind kom Kaj som en tordensky, hamrede næven i skranken: "Do har snyd' mig, do har fandeme snydt mig"!! Jeg blev nok lidt forskrækket. Havde han ikke fået sit kotilskud, eller havde jeg givet forkert tilbage, da han sidst betalte skat? "Do har gywtet dig"! ... Nåh, ja, men det kunne jeg da ikke se, at det var noget at tage sådan på vej for. "Vi sku' ha' været ud' a rejs', og nu har jeg fået nye tænder"!! Jeg foreslog, at vi så måske kunne tage af sted alle tre? ... "Nå, så det tror do? Do regnet maske it med, at der fulgte betingelser med"?

Her blev han afbrudt af kæmner Krogh, der gennem den åbne dør havde hørt det hele og nu lo, så tårerne trillede. Han kendte Kaj, de havde leget sammen som børn i Harlev. Så kunne Kaj heller ikke holde masken længere. Vi kom aldrig ud at snakke fremmedsnak, men forblev de fineste venner.

Kommunesammenlægningen

Kommunesammenlægningen nærmede sig. Vi fik bogholderi og kasse sammen med Holme- Tranbjerg. Mere og mere arbejde blev afleveret til EDB-Centralen i Århus til hulning. Krogh var til mange møder på rådhuset i Århus. Var han forhindret, sendte han mig. Vi var alle spændt på, hvor vi skulle arbejde efter den 1. april 1970.

Kommuneingeniør Flyndersøe kom på Stadsingeniørens kontor som fuldmægtig. Jeg fik valget mellem Folkeregister og Ejendomsbeskatning og valgte det sidste. Jeg husker, at jeg afleverede vores Folkeregister med 1. 788 personer pr. 1. april 1970. De første fire måneder var jeg der halvdags, for Krogh blev i Mårslet for at lave årsafslutning, og det skulle jeg hjælpe ham med den halve dag. Der blev oprettet en slags servicekontor, hvorfor Krogh blev alene tilbage et par år. Da dette kontor også blev nedlagt, kom han til hovedbogholderiet på rådhuset. Han ønskede ikke at gå af på ventepenge indtil pensionsalderen.

Det var en stor udfordring sådan at skifte arbejdsplads fra et lille kontor til et stort. Selv om jeg har været meget glad for det nye arbejde og alle de nye kolleger - så var det dog noget andet, dengang Mårslet var sig selv.

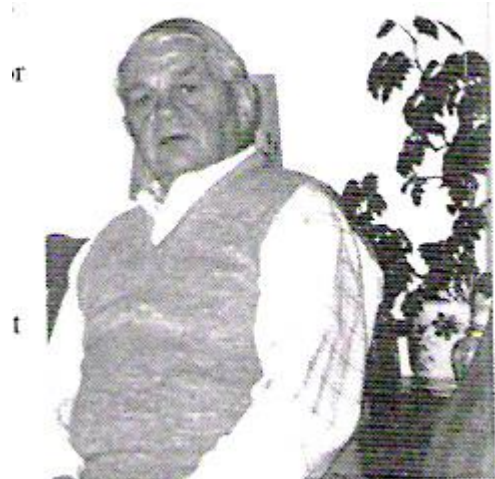
"En mårsletter"

EDVARD BORGBJERG

Portræt af gårdejeren - Oktober 1995

Kun få dage gammel kom den lille Edvard sammen med sin mor hjem fra "Stiftelsen", hvor han var blevet født 1. oktober 1920. Han kom med den første taxa, der nogensinde var kørt ind på "Obstrupgård".

"Min far var ikke med" siger Edvard Borgbjerg. "Det var før end vi selv fik bil. Det fik vi i 1924 – en "Ford". Jeg kan huske, at vi i 1931 fik en "Ford 31". Den havde kun kørt 83 km, så den kom lige fra fabrikken.

Min far var den første Borgbjerg her på gården, for det er et navn, der blev købt i 1905. Det var min far og hans brødre, der tog navnet efter den gård ovre i Blegind, hvor de var fra. Deres far ville derimod ikke ha' navnet. Efterhånden er der mange, der bærer Borgbjergnavnet, for de var 12 børn i min fars hjem. Min mor var plejebarn her på gården. De to hold forældre var dobbeltsvognere - d.v.s. to søstre giftede sig med to brødre. Således var min far og mor også fætter og kusine.

Jeg kan føre min mors slægt tilbage til 1753, så længe har den ejet gården. Det var en søn herfra, der rejste over og slog sig ned på "Borgbjerg", og der blev min far født. Senere kom han her tilbage og blev gift med min mor.

Borgbjerg-slægten stammer altså helt tilbage til købet af denne gård; men da hed ejerne Rasmussen og Sørensen hele tiden. Søren Rasmussen og Rasmus Sørensen skiftevis. Gården er dog endnu ældre. Jeg har et gammelt kort, der viser, at den er udstykket fra Testrup. Ejerlavet hedder "Obstrupgårde / Testrup Mark" og vi har matr. nr. 13. "Birkegård" og "Obstrupgård" blev skilt ud i 1688 efter den nye matrikel. Indtil det tidspunkt havde de været tvillinggårde, d.v.s. der boede to familier i sådan en gård, en i hver ende af stuehuset. Der står i papirerne fra da af, at den gård dernede blev kaldt "Birkegård" og den her "Obstrupgård". Men almindeligvis kaldes de Obstrupgårde - altså i flertal. De ejendomme, der ligger ude i mosen, hører også med i den betegnelse.

Gården her var dengang omkring 70 tdr. land, og det, der i dag kaldes "Obstruplund" blev skilt fra i 1865. Der kom da tre sønner hjem fra krigen 1864. Det hedder sig godt nok, at den ene rømmede. Han ville hjem for at hjælpe sin mor, som havde været enke i 10 år. Jeg har breve, de har sendt hjem dengang. Det var en fjerde bror, der fik "Obstruplund". De tre, der kom hjem, var min fars far, min mors far og ham, der blev boende på "Obstrupgård". Efter den tid mødtes de hvert år den 18. april, så længe de levede.

Ude i marken kan der ses spor i jorden. Man mener, at der har gået en vej forbi over marken og op efter Jelshøj til og til Testrup. Jeg har fået fortalt, at det skulle være den første vej mellem Århus og Odder. Dengang kunne man ikke komme over de lave steder som f.eks. nede ved Langballe. Jeg har et kort over det deroppe på væggen."

Da Edvard blev skolet

Og her gik så den lille Edvard og hjalp med at fodre høns, inden han kom i skole. "Jeg kom i den gamle skole, der nu er Borgerhus. Efter tre år, ja, da blev den nye bygget, altså den vi kender i dag. Vi børn var med til rejsegildet. Det, der undrede mig meget, var, at da sognerådsformand Jens Højsgaard havde drukket af glasset, så slog han det i stykker, lige ned i jorden. Det har nu nok haft den betydning, at han dermed ønskede held og lykke.

Udsyn over "Obstrupgård"

Skolelærerne var Mosgaard og frk. Nielsen, der blev gift med lærer Porse. Dengang måtte man ikke som undervisere på samme skole være gift med hinanden, så fru Porse holdt op. Der kom så en ny frk. Nielsen, Johanne Kathrine, som var her i mange år. Jeg blev konfirmeret af provst Rugholm. Min far ville så have mig ud af skolen. Det kunne jeg ikke komme, da jeg nylig fyldte år dagen efter. Jo, d. v.s. det kunne jeg godt, hvis far

ville love, at jeg kom på efterskole og højskole. "Ja, det skal han da nok, men det skal I ikke bestemme, sagde fatter til Rugholm og Mosgaard". Så blev Edvard sendt til Årslev til sin bror en 14 dages tid. Så kunne han gå i skole der, og så kunne han komme ud af skolen den 1. november. Han kom både på efterskole - i Beder hos Bonderup, på højskole i Ryslinge og på landbrugsskole i Malling. "Dengang skulle man ikke have "det grønne bevis" for at være landbrugsuddannet. Og alene det at have været på Malling Landbrugsskole. Det var også dengang et godt navn. Der var rigtig mange elever. Jeg kunne ikke vel få plads på skolen, så jeg måtte bo nede i Malling. Det var hos frøknerne Krøjer. Sådan var det også på Ryslinge med alle de elever. Husk på, det var under krigen! Når vi stod oppe i tagvinduerne på Ryslinge, kunne vi se, at englænderne bombede Kiel.

Ungkarl hjemme på gården

Det var sådan set min læretid, for fra 1942 har jeg haft fast adresse her på "Obstrupgård". Jeg arbejdede hos min far. Vi var mange her. Som regel en gift fodermester og to karle. Og så da min far blev enkemand, var der både husbestyrerinde og to piger. Min mor havde også altid to piger om sommeren. De hjalp også ude i marken med at tynde roer, og omkring gården skulle de slå græsset. Dengang havde man jo ikke motorklipper. Desuden var der også en stor have, der skulle holdes. Husk på, at på sådan en gård var man selvhjulpne. Vi havde æg og grøntsager. Det var ikke så meget, vi måtte købe i Brugsen. Joh, mel og gryn og sådan forskellige ting.

Mælken leverede vi til mejeriet i Mårslet hver dag, og så kom der en kurv med en bog med til Brugsen. I bogen stod det, de skulle have hjem. Der var altså ikke noget med, at pigerne skulle løbe efter varer. Når de tomme mælkespande kom tilbage til gården, var kurven fyldt op med de bestilte varer. Man havde kontrabog i Brugsen, og den blev betalt en gang om måneden. Det var nemt.

Jeg husker, at den første løn, jeg fik - det var i 1937/38 - var 360 kroner for ½ år. Og så hævede man altså ikke det første par måneder, man var i en plads, det var ikke god kutyme. Derefter kunne man godt få penge. Tjah, 60 kroner om måneden, det var 2 kroner om dagen. Men det var ikke hos min far, jeg fik det. Det var på "Petersminde" i Ravnholt. En tid var jeg også ovre i Ormslev. Der skulle jeg køre mælk om morgenen, og der så jeg de tyske flyvere første gang - der klokken 6 om morgenen i morgengryet. Det var først senere, der kom sommertid. Nej, hos min far har jeg aldrig fået fast løn.

Den unge mands fritid

Det var selvfølgelig ikke arbejde altsammen. Om aftenen cyklede vi ned til Moesgard strand og badede. Da havde vi ikke så meget bad på gårdene - d.v.s. vi havde da godt nok her. På "Obstrupgård" har der været brusebad siden 1929, men det var kuns koldt vand om sommeren.

Om vinteren var der varmt vand, for vi havde centralvarme allerede der i 29. Det var med koks. Men under krigen kunne vi ikke få brændsel nok, da måtte vi have to kakkelovne ind igen! Der var ikke fyret på folkeværelserne. Det var der skam ikke.

Sport? Ja, der har sandelig været fodboldmål på en græsmark her ude på "Obstrupgård", men køerne gik altså og græssede der om dagen, så der var sommetider nogen grønne klatter, der skulle skrubes væk, inden spillet kunne begynde. Det var karlene rundt om på gårdene, der kom og trænede. Dengang i 30erne var der store hold i TMG, også gymnastik, som var med i Århus, hvor der hvert år var stævne på Stadion.

Gift gårdmand

I 1948 fik jeg først gården i forpagtning - indtil 1953. Da købte jeg den så, og jeg var ungtkarl, da jeg overtog gården. Jeg havde skam husbestyrerinde det første års tid. Men ... der i 1943 havde vi så manglet en pige. Og så kom Ester. Det var noget, min far og Esters mor aftalte nede på stationspladsen i Mårslet, at hun skulle komme her ud. Hun fik endda 2 kroner i "fæjst-peng". Og se, så fik Edvard lært at vaske op, for han gik jo nemlig og hjalp hende om aftenen. Det var da synd, at hun skulle stå alene med alt del. Sådan gik det til. Jeg blev gift med Ester i 1949. Ja, hun havde da i mellemtiden været hjemme at hjælpe sin far og mor, de havde Mårslet Afholdshotel, der lå deroppe ved stationspladsen. Vi fik 3 børn, en pige og to drenge, hvoraf den ældste har gården i dag.

Sådan blev gården drevet

Da jeg overtog gården fra min far, fortsatte jeg med at drive den på traditionel måde. Vi havde både køer og opdræt af grise. Far var vant til at købe smågrisene, han havde ikke søer. Det indførte jeg. I 1962 udvidede jeg kostalden, så køerne kom til at stå i enkeltbåse. Det varede til 1969/70, så var det, at man satte køerne ud. Det vil sige, at man solgte dem og holdt op med at levere mælk. Da gik jeg over til udelukkende at have grise. I 1974 kom sønnen Aage hjem fra landbrugsskole og har været her siden. Da begyndte vi at bygge de to nye stalde. Han har nu 130 søer. Men det er jo lige ved, at landbruget i dag er blevet til industri. Det går efter et program. De kommer jo næsten på een dag, alle smågrisene. Der er 6-7 søer, der farer hver uge. Jorden er der jo også. Det sidste par år har der været et par hundrede tdr. land, heraf en del i forpagtning.

Hoverikontrakten

Jeg vil gerne vise dig noget! Se, det her er en hoverikontrakt for gården her. Det er en fortegnelse over alt hoveriarbejde, og den er udstedt af "Hoveriforeningen af 1762". Hoveriforeningen forhandlede dette arbejde med baronen på Vilhelmsborg. Kontrakten er underskrevet i 1821, den 21. november.

I fortegnelsen er opført alt det arbejde, man skulle udføre på de forskellige marker. En mark kaldtes dengang for et kobbøl. Hvert kobbøl havde et navn. Her står opført et areal på 6.600 - det er bestemt kvadratalen på det tidspunkt. Og her: Gødning at udføre på Tværledskobbøl = 12 læs. Der nævnes f.eks. også Raaeballekobbøl og Helagerkobbøl blandt mange flere. Og her står der, hvor mange læs, man skulle hente, af brænde og

tømmer i Hørret skov. Et sted står angivet 15 spanddage. Det betyder, at der skulle heste med - og 27 gangdage - der havde man ikke heste med, skulle bare møde op. Det er en imponerende stor fortegnelse over alt det arbejde, denne gård skulle udføre på herregården, og den er interessant at sidde og blade i og studere - sådan nogle gamle papirer. Se her, hvordan den begynder: "I overensstemmelse med Hoveriforeningen af 17. februar 1762 forrettes årligt af Rasmus Sørensen til Hovedgården Wilhelmsborg" - og så kommer hele listen."

En betroet mand

Samtidig med at Edvard Borgbjerg har drevet "Obstrupgård", har han haft rigtig mange tillidshverv, der alle har optaget ham meget. Om dem fortæller han: "Ja, se, der var jo Brugsen. Der var jeg i bestyrelsen en snes år. Det var forøvrigt imens vi byggede den brugsbygning, hvor nu kiosken er flyttet ind. I 1962 flyttede vi fra den helt gamle brugsbygning ned i den nye, der var bygget på det nedrevne mejeris grund. Man købte mejeriet, der blev nedlagt i 1948, men som i en årrække fungerede som mejeriudsalg ved mejeribestyrer Thøgersen. Samtidig var det oplagsplads for Brugsen. Dengang havde man jo både markredskaber, slibesten, skovle, cement og den slags grovvarer til landbruget som sortiment i Brugsen. Det er der ikke mere, nu er det mest kolonial. Og så var jeg i bestyrelsen og repræsentantskabet for Dansk Andels Kul, det er jo det der i dag kaldes OK olie. Der var jeg nogle år

Jeg har haft meget stor glæde af at sidde i menighedsrådet. Det var dengang, vi udvidede kirkegården til den størrelse, den har i dag. Vi fik også bygget et mandskabshus og lagt nyt tag på kirken. Det tag er lagt med bæverhalesten, og kirken er den eneste, der har de sten i dag her i landet. De måtte bestilles to år før på et teglværk i Ålborg. Der ligger da også nogle i reserve, hvis der skulle blive brug for dem. Det er et meget tungt tag, men det tømmer, det ligger på, er gammel pommersk fyr. Det var så stabilt, at det kunne genanvendes. Kun enkelte steder måtte det repareres. Noget senere fik vi også nyt orgel i kirken.

Det sidste, jeg var med til, var byggeriet af SOGNEHUSET. Det var interessante måneder, men det tog megen tid. Som byggeudvalgsformand var der mange ting at rende efter. Der skulle holdes møder med arkitekterne og tages bestemmelse om mange ting lige fra udformning og indretning til inventar og farver. Det har været spændende at se resultatet og glædeligt at se, at det hele fungerer - og at det er blevet så smukt.

Lokalhistorie er hans hjertebarn

Jeg har en stor og dejlig hobby, lokalhistorie. Det er især interessant, når man kan huske noget og læser noget somme steder. Mårslet har altid været en interessant by. Der er sket mange ting her gennem tiden. Vi har haft folk, der er blevet byrådsmand. Rasmus Pedersen Thestrup blev byrådsmand og kirkeværge inde i Århus. Vi har haft

folk, der er blevet generaldirektør for DSB - P.E.N. Skou. Den ene af Vilhelmsborgs ejere var endda finansminister.

Og så alle de gårde, der ligger her omkring. De har været fæstegårde under Vilhelmsborg. Mange af gårdene er solgt omkring 1853 til de pågældende fæstere, Den baron, der solgte, var også selv jurist, så han kunne egenhændig udarbejde de nødvendige papirer og kontrakter. Han manglede penge, han havde nemlig bygget hovedbygningen i 1843. Derfor solgte han mange af gårdene fra 1851 og opad. Jeg går tit ned i Egnarkivet og finder papirer. Provst Rugholm har lavet mange slægtstavler, som ligger i arkivet. Han lavede også en slægtsgårdbog for os over "Obstrupgård", idet han samlede mange oplysninger bl.a. fra Landsarkivet i Viborg. Bogen fik jeg med hjem den dag, Aage blev døbt.

Der er ofte folk, der ringer til mig om lokalhistoriske forhold. Hvis jeg ikke lige kan svare på stedet, går jeg ned i Egnarkivet. Der henter jeg mange oplysninger om de forskellige mennesker og gårde gennem Rugholms lister. Det er virkelig interessant. Slægtsgårdbogen er jeg stolt af at eje.

Købekontrakten

Dette er købekontrakten på gården: "Baroniet Vilhelmsborg sælger til Rasmus Sørensen - fri for hver mands tiltale - for 3127 Rigsdaler og 4 Skilling o.s. v." Gårdens størrelse var på 6 tønder, 6 skæpper, 1 fjerdingkar - ingen skovskyld - gammel skat 33 Rigsdaler og 93 Skilling. Og så er købekontrakten underskrevet 25. juni 1852 af lensbaron Ove Gyldenkrone. - Det er den slags papirer, jeg sidder og studerer i og roder med. Hvis jeg kører til Mårslet, spørger Ester altid: "Har du nøglen med"? Det er nøglen til Egnarkivet, hun mener.

Generationsskifte

Fra 1987 har vores søn overtaget gården, og vi er flyttet ind i fodermesterboligen. Nå ja, jeg fodrer da også hønsene og vildænderne og går til hånde - for nu er jeg jo pensionist. Der er ellers nok at gå efter, men der er også tid til at snakke både her og der. Det er dejligt. Jeg er glad for at bo i Mårslet sogn, der er så mange gode naboer.

Det er dejligt

Der er kommet mange nye mennesker til byen. Og det er godt. For der er mange, der er interesseret i de forskellige ting. Vi har f.eks. fået et godt og velfungerende plejehjem og lokalcenter. Her vil jeg gerne fremhæve venneforeningen, der gør et stort arbejde. Foreningen består bl.a. af mange gamle mårslettere, som ikke bor her mere, men som bliver ved med at støtte foreningen ... det er dejligt"!

Edvard Borgbjerg har selv på mange måder lagt et stort arbejde i Mårslet sogn helt fra sine unge år. Dette rolige, venlige menneske er også et klogt menneske med en kolossal

lokalhistorisk viden. Den deler han gerne med os alle. Et af Edwards gængse udtryk er: Vi får se! ... Og det er netop det, han gør, han ser..

"En mårsletter" ANNALISA ENGHILD
Portræt af centerlederen på "Kildevang" - Maj 1994

Et stort, varmt smil- et fast, hjerteligt håndtryk - måske et knus! Sådan modtager Annalisa Enghild de mennesker, hun kommer i kontakt med. Og det er mange, der kommer på Lokalcenter KILDEVANG. Man fornemmer den udstråling af omsorg, der lyser ud af de kloge, spillende øjne. Hvem er denne flotte, modne pige?

Annalisa er født 20. oktober 1936 i Langå. Hendes far var Falckmand. At familien, da hun var 4 år gammel, flyttede til Gedsted i Nordjylland, var nok med til at forme og fremme hendes praktiske sans og den umiddelbare glæde ved naturen, for der boede nemlig hendes bedsteforældre på en gård i nærheden.

Slig en bedstefar som min

Bedstefar tog hånd om den lille, som tilbød ham og fulgte ham overalt. Han lod hende arbejde med, flytte køer, muge ud, fodre, tage kartofler op. Han lærte hende, hvad der hører et landbrug til. Det var nok værd at lytte til. Hun var helt sikker på, at hun engang ville være noget ved landbruget.

Når hun kom hjem fra skole, hjalp hun mor i huset, ordnede sine lektier og fik så hver aften lov til at smutte hen til bedsteforældrene. De spillede æsel, eller hun læste højt for bedstemor af "Hus og Hjem". Tit blev hun så rørt over historierne, at det næsten var for streng!.

Tiden i Brønderslev

Familien flyttede, da faderen fik stilling i Brønderslev. Her gik hun i skole til hun var 15 år. Det med landbruget var skubbet i baggrunden. Nu ville hun være sygeplejerske. Men først skal man i huset i 2 år. Det blev en god plads, og hun var tit med familien i sommerhus i Løkken. Ofte sad hun i klitterne og drømte, mens hun så de vidunderlige solnedgange over havet.

Sygeplejeforskolen skulle være Testrup. Faderen syntes vist, at hun kom for langt væk hjemmefra, og måske havde hun selv samme fornemmelse, for han overtalte hende til i stedet at få en handelsuddannelse hos en bekendt, der havde en købmandsforretning. Det har hun aldrig fortrudt.

I Brønderslev traf hun Bent, som var trompetist og pianist. Det var dengang man brugte lang tid på at være venner og kammerater, før man kunne sige, at man var kærester. Det var en fantastisk dejlig tid, hvor den fælles fremtid blev drøftet og planlagt. Da Bent blev militærmusiker i Odense, blev de gift og bosatte sig der. Mens han rejste rundt med musikken, passede Annalisa de to børn, der efterhånden kom. Efter flytning om ad Vejle og Dørken, erhvervede de en enmandsbetjent købmandsbutik med tilhørende lejlighed på Silkeborgvej i Århus - 1960-1973. De fik en god forretning ud af det.

Men er det egentlig det, du ønsker?

Sådan spurgte hun sig selv. I forretningen kom der mange ældre mennesker med deres problemer. Hun hørte på dem og hjalp dem. Hun tog sig endda tid til at følge dem rundt på de offentlige kontorer. "Jamen, det er det, jeg vil!!" Omsorg for ældre!!

Voksen og selvstændig, som hun var, blev hun fra Amtssygehuset anbefalet at kontakte Diakonhøjskolen i stedet for at få en uddannelse som sygehjælper. Med det lyse, venlige, kristne livssyn hun besidder, var det løsningen.

Fra købmand tit diakon

Det blev uddannelsen som diakon og plejehjemsassistent. En målrettet uddannelse til at have med ældre at gøre, og hvor man er i praktik på alle hospitalsafdelinger undtagen fødeafdelingen. Diakonen, samtaler med de ældre om deres problemer og de kristne problemer, som de måske ikke var færdige med, er blevet en kær opgave for hende.

Midt i uddannelsen fødte hun tvillinger. I pauserne kørte hun hjem til Beder for at ordne de to små piger. Annalisa blev indviet den 22. marts 1977 i Skt. Pauls kirke i Århus, hvor tvillingerne samtidig blev døbt.

Bent havde i mellemtiden også uddannet sig som diakon og samtidig også som sygeplejerske. Nu kunne de her i efteråret 1977 afløse hinanden på plejehjemmet Caritas i Skejby. Hun som ansvarshavende aftenvagter, han som dagvagt, så de små blev passet derhjemme. Når far kommer, går mor!

På Caritas blev interessen for plejehjem vakt. Efter ½ års vikariat på Bakkegårdens psyk. afdeling og et par år som aftenvagter på korttidsplejehjemmet Saksild Strand, følte hun sig klar, da hun blev opfordret til at søge stillingen i Mårslet.

Mårslet Plejehjem

Hun fik stillingen og tiltrådte 1. april 1980. Den nye leder kom også med nye ideer og fik et fint samarbejde med den sociale rådmand, Jens Arbjerg. I Saksild havde hun tit tænkt på, hvad der skete med folk, når de ikke kunne komme hjem mere og derfor skulle pakke sammen og indskrænke fra 170 kvadratmeter til 12, eller helbredet gjorde, at de ikke kunne blive i deres eget hjem!?! Først og fremmest skal de have lov til at snakke, og så skal de tilbydes en korttidsstue for at vænne sig til de ændrede vilkår. Måske kan de komme hjem igen, ellers skal de tilbydes en plads på Plejehjemmet. Inden længe fik hun indført korttidsstuer. Det blev en succes! Alle plejehjem burde have et par stykker. Nu har alle lokalcentre efterhånden fået korttidsstuer.

Ideerne blev til virkelighed

Træerne i forhaven var blevet for store og havde taget udsigten over mod banen. De blev fældet og haven lagt om til glæde for beboerne, der elsker at holde øje med togene og vinke til folk, der venter på stationen.

Ideen til de gule ældreboliger kom, da Richard Andersen godt ville sælge sin grund, og da Anders Andersen ved siden af gerne ville flytte over på "Hjemmet", kunne hans grund også erhverves. Nu har man således fået et stort tilbud her på stedet, både til de psykiske beboere på selve plejehjemmet og til beboerne i de beskyttede boliger og i ældreboligerne, der klarer sig med fysisk hjælp.

Lokalcentret

Den 1. september 1992 blev Plejehjemmet et Lokalcenter. Annalisa søgte og fik stillingen som centerleder. Hun siger, at det har været utroligt spændende at blive Lokalcenter. De nye opgaver som fordeling af hjemmehjælp, sygepleje og hjælpemidler har givet en meget bedre kontakt til mårsletterne. Men - som hun understreger - det var ikke blevet, hvad det er, uden alle de gode medarbejdere. Også dem imellem er der et varmt, dejligt og tæt miljø. Det er især vigtigt for hende, at alle er ligeværdige. Og så fremhæver hun Brugerrådet, som sammen med Venneforeningen har forstået at falde ind i huset med aktiviteter, der ikke går i vejen for de bestående. Især finder hun det godt med lørdags- og søndagsarrangementerne, hvortil der kommer folk fra hele sognet.

Solnedgangen

Annalisa fortæller så boblende og begejstret om sit job, at hun næsten glemmer at fortælle om mand og børn og glæden ved naturen, som hun fryder sig over sammen med Bent i campingvognen i fritiden.

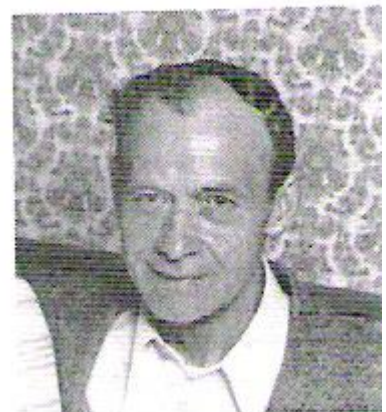
Solnedgangen over Vesterhavet står stadig som det vidunderligste for hende, så stærkt, at hun arrangerede en udflugt for beboerne derover. Nogle så en rigtig solnedgang for allerførste gang.

"Du skal vide, at jeg *er* en mårsletter, *jeg føler* mig som en mårsletter", slutter hun med det store Varme snil.

"En mårsletter" - PETER OLSEN

Portræt af sognerådsmedlemmet - Juni 1995

Hvem skulle tro det? Den 28. marts 1995 fyldte Peter Olsen de 80. "Men det står på dåbsattesten", siger han.

Forældrene flyttede noget rundt

"Jeg blev født i Tved ovre på Mols. Der var min bedstefar skrædder, og der flyttede mine forældre til, da de blev gift. Far var fodermester på en gård. Jeg var kun 11 måneder, da de flyttede til Vilhelmsborg og kom til at bo nede i det, der hedder "Ellerne", der nede ved rensningsanlægget. Far var kusk oppe på gården, materialkusk. Han kørte med bl.a. mælk til Skåde med en toetages vogn med tre heste for. Efter 5 år rejste de til

Ryomgård, hvor far kom til at arbejde på et cikoretørreri. Vi boede ude i noget, der hed Røverdalen. Efter yderligere at have flyttet et par gange, købte far og hans bror en ejendom i Borum. Broderen var uddannet rosengartner og skulle have noget af jorden til roser, og far skulle drive landbruget. Broderen blev imidlertid syg, og det var svært at klare det hele selv, så far solgte gården, og vi flyttede til en lille lejlighed i Mjesing.

I plads om sommeren, i skole om vinteren

Der var lidt trangt, og så mente mine forældre, at jeg godt kunne komme ud at tjene. Jeg var 11 år. Tre dage efter at jeg blev 11 år, kom jeg på en gård i Mjesing, hvor jeg skulle passe 14 køer. Jeg var der fra 1. april til 1. november og fik den formidable løn af 60 kroner for de 7 måneder. Året efter kom jeg derud igen. Da var mine forældre flyttet til Ejer Bavnehøj på en gård, der hed "Tammestrup". Altså måtte jeg cykle derop, hver gang jeg skulle have vasket tøj og stoppet strømper. Hver tredje søndag kunne jeg få lov til at cykle den tur.

Jeg begyndte at gå i skole i Skejby, så i Borum, ja, og så i Mjesing og derefter i Tebstrup. Jeg var hjemme i de 5 måneder om vinteren, hvor jeg kunne gå i skole, og derefter tilbage i pladsen til april.

Tilbage til Vilhelmsborg

Efter 10 års fravær rejste mine forældre til Vilhelmsborg igen. Jeg kom hjem, da jeg skulle gå til præst. Da kom jeg i skole hos lærer Stenshøj. Det, jeg har lært, lærte jeg hos ham. Jeg har altid været god til hovedregning og været nysgerrig. Og jeg har altid fulgt med i, hvad der foregik. Senere, da jeg kom i fagforeningen og havde med papirer og regnskaber at gøre, og ligesådan ude på Fragtmandscentralen, hvor jeg var i 6 år, da kunne jeg se, at jeg ku' stove. Alle de der fragtbreve, som de unge havde skrevet, var fulde af stavfejl og regnefejl.

22 år og forvalter, men ...

Ja, så fik jeg nykker. Jeg havde altid haft lyst til landbruget, og da jeg var 17 år, blev jeg landvæsenselev på Vilhelmsborg. Der er 3 års læretid, inden man er færdig. For at se noget andet, tog jeg til Fyn, over på "Sanderumgård" et års tid, og igen kom jeg til Vilhelmsborg - denne gang som forkarl.

De havde imidlertid brug for en forvalter ude på "Lyngbygård" ved Brabrand. Jeg havde fået så fine papirer fra min elevtid, at pladsen blev min - jeg var kun 22 år gammel. Det var nu nærmest som vikar det år. Ham, der var der, skulle ind som soldat. Nåhja, jeg kunne nu også godt se, at det ikke rigtig havde nogen fremtid for sig. For mig som husmandssøn - og der så kommer en grosserer- eller direktørsøn og søger, så bliver man jo skubbet tilbage. Det er nu min opfattelse. Så holdt jeg op med det.

Jeg havde haft snuden for langt fremme

Jeg blev chauffør på Mariemøllen, ude på Grenåvej. Ja, den er væk. Det var der, hvor Kring-Vask ligger nu. Der gik der et stykke tid, hvorefter jeg kom på "Skaarupgård" ved Lystrup i 3½ år. Men så havde jeg haft snuden for langt fremme! Jeg havde gået og delt de her illegale blade ud, "Frit Danmark" du ved - imod tyskerne. Men jeg var en tøsedreng. Jeg var bange for, at det skulle blive opdaget. Så flygtede jeg langt væk. Jeg kom helt op til cementfabrikkernes tørvemose i Lille Vildmose. Vi var 1100 mand om sommeren. Jeg boede i et pensionat med plads til 400 mand. Jeg var der i 7 år, kørte gravemaskine om sommeren i 3 ½ måned og lokomotiv resten af året i alle de år der.

Jeg ville ellers aldrig giftes

Men så deroppe i tørvemosen traf jeg min kone, Irene. Og selv om jeg havde bestemt, at jeg aldrig ville giftes, plumpede jeg alligevel i. Irene havde en svoger i Sæby. Han var politibetjent. Han købte sig en vognmandsforretning med taxaholdeplads til 2 biler. Da han havde et års opsigelse, manglede han en til at køre. Jeg lovede at hjælpe ham og kørte taxa i et år.

Så rejste jeg ned og blev gift. Det foregik ude på rådhuset i Århus. Svigermor ville ellers så gerne have holdt bryllup, men det var jeg imod. Det var dengang, der var rationering, og det ville ødelægge hendes rationeringsmærker i en 2-3 måneder, og det syntes jeg ikke, vi ku' være bekendt.

Vi lejede et gammelt hus oppe i Nymarken. Det hørte til Bredballegård. Der manglede 5 vinduesrunder, og så manglede der 4-5 gulvbrædder. Men vi var simpelthen så glade for at bo oppe i "den gammel hyt". Vi boede der i 9 år.

Langballevej 13

Så byggede vi huset her på Langballevej i 1955. Dengang kunne man få landarbejderlån ved staten, altså det, man kaldte statslånhuse. De lån var på 22.000 kroner dengang. Håndværkerne sagde imidlertid, at så kunne det kun blive med fladt tag - gitterspær. Der ku' vi ikke bo, det var for lidt plads. Huset måtte kun være på 65 kvadratmeter. På det tidspunkt havde vi 3 børn, så vi blev nødt til at have "høj over" på. Det kunne der ikke blive til for de penge. Så regnede han ud, tømreren, at: "Hvis du skal ha' "høj over" på og skifertag og trapper op ovenpå, så skal jeg ha' 5000 kroner mere". Min svigerfar ville absolut kautionere.

Grunden havde vi jo købt af "Borre-Søren" (Udstykning fra "Borregården). Da huset var helt færdigt, stod det hele mig i 28.000 kroner med en 1000 kvadratmeter have til.

Der boede vi og havde nogle pragtfulde år, lige til min kone døde for 11 år siden. Jeg blev alene ...

Børnene skulle have lov til at lære noget

Min kone og jeg havde jo ikke sådan fået lov til at lære noget, så vi besluttede, at det skulle vores børn, hvis de magtede det. Det prøvede vi på, og det lykkedes. Vi sendte dem i privatskole i Odder, og de fik deres realeksamen og kom i lære i Århus - hvad de helst ville. De har det godt alle sammen.

Langballevej 13. Huset med "høj over"

Men så var det altså, at jeg blev alene. Jeg kunne godt høre, at pigerne lå og ringede til hinanden. "Tager I hjem til far i aften?" Så kom de med et par frikadeller, en bøf og et stykke steg og lidt sovs, så kunne han selv koge en kartoffel. Men nu er jeg jo lidt stædig anlagt. Jeg ville ikke, at de skulle være afhængig af mig, når de selv havde deres arbejde. Så gav jeg mig til at eksperimentere. Efterhånden fik jeg sådan en interesse for det, at det går fint nu. Jeg begyndte ret hurtigt med at bage franskbrød. (Meget vellykket! I.W.)

Et lille tilbageblik

Jeg tænker somme tider på, at det egentlig ikke var megen fritid, man havde som ung derude på gårdene. Vi spillede lidt kort og lidt fodbold, mere blev det ikke. Se, nu kan vi tage den plads, jeg havde som dreng: Det var sådan et bette værelse som køkkenet her. Inden for døren stod en seng. Der lå forkarlen. Og så stod der en dobbeltseng. Der lå andenkarlen og jeg. Vi havde hverken bord eller stole. Vindueskarmen var udvidet med et 5-tommer brædt. Lys!? Vi havde en flagermuslygte, og når forkarlen skulle over at fodre hestene en gang i timen, gik han med lygten, og så sad vi der på sengen - og sad

og hygget os. Vi vaskede os i koldt vand - i den spand, pigen gjorde mælkespandene rene i.

Hvordan blev du formand for fagforeningen?

Tja, når man går til generalforsamling, så er det de andre, der vælger, hvem de vil have til formand. Det var dengang, den gamle formand gennem mange år gik af. Det hverv havde jeg så i 15 år. Vi havde også arbejdsanvisningen. Vi har haft op til 30, der gik til kontrol og skulle have arbejdsløshedspenge, når de var ledige. Det var sørme et stort regnskab, men det var konen fantastisk til. Det foregik jo hjemme hos os. Det var "Arbejdsmandenes Fagforening".

Medlem af Mårslet Sogneråd

Det var også mine arbejdskammerater, der fik mig i sognerådet for socialdemokratiet. Jeg var der i 16 år indtil kommunesammenlægningen.

Og jeg var med til ... ja, så kom det her med Moesgård! Vi blev udtaget, et udvalg på 3, som blev sendt ud til et møde på rådhuset sammen med forstæderne og Århus Byråd. Borgmester Bernhard Jensen læste op, at kommunen gerne ville købe Moesgård, og at man havde planer om, at der skulle bygges højhuse på de arealer langs med Oddervej. Se, der havde vi tre udtrykkeligt fået besked på, inden vi tog hjemmefra, at det måtte vi ikke gå med til. Arealerne lå jo i Mårslet kommune. Borgmesteren blev faktisk så fornærmet, at han slet ikke ville snakke med os om det. Nu havde han jo inviteret os til frokost på Hotel Ritz, men han forlod selskabet.

Amtmand Lorentzen, som deltog i mødet, sagde: "Det skal I ikke tage så tungt. Når vi nu er færdige her, tager vi et møde på Hotel Dagmar i Østergade med forstæderne og amtet, og så må vi se, om vi kan komme til rette om at købe Moesgård". Det blev bestemt, at amtet, forstæderne, Holme-Tranbjerg, Viby, Brabrand-Årslev, Vejlbj-Risskov samt Beder-Malling og Mårslet skulle gå sammen og have det fordelt efter kommunernes størrelse. Handelen gik i orden, og Mårslet kommune fik 3 parter. Det var det bidrag, vi skulle betale.

Så ku' de flytte Gravballemanden

Efter købet forærede vi bygningerne til "Forhistorisk Museun", så de kunne få flyttet Gravballemanden. Efterhånden fik de pladsmangel og skulle have inspektørboligen. Der boede Børge Hansen. Landbruget fulgte jo ikke med. Altså måtte vi bygge en bolig til ham oppe i alleen. Der bor han vist endnu.

Nej tak til Stenege

Udvalg i sognerådet? Tja, jeg var vejudvalgsformand i een eller to perioder, men jeg var også næstformand i sognerådet i en periode, hvor Peter Damgaard var syg. Det var dengang landsretssagfører Kier ringede, om kommunen ville købe Stenege. Den skulle koste 1 million, og han ville have ret til at blive boende resten af sine dage. Det kunne jeg jo ikke selv bestemme, men skulle selvfølgelig forelægge sagen i sognerådet. Det køb ville man nu ikke gå med til, for Stenege var jo fredet. Så blev der sat et pænt brev sammen med afslag.

Vi kunne godt bruge pengene

Dengang jeg var kommet deroppe fra Vildmosen, var jeg arbejdsløs. Vejen fra Stenege og ind til Hørret skulle asfalteres, og asfaltfirmaet var forpligtet til at tage 2 arbejdsløse. Og der skulle jeg så bare feje, og hvad formanden sådan satte mig til. Efter et par dage spurgte han mig, om jeg ikke ville arbejde for firmaet. Jeg vidste, at man skulle rejse over hele Jylland, så jeg spurgte min kone. Vi blev enige om, at vi godt kunne bruge pengene, så ville hun selv prøve at klare det med børnene. Jeg var jo hjemme om søndagen. Der kørte jeg i 9 år, men så blev hun alligevel træt af at tumle med det hele selv. Og jeg holdt op. Firmaet Colas tilbød mig adskillige gange at komme tilbage og blive formand og få bil, og vi skulle helst flytte til Viborg. Men ... nej!

Ham direktøren, vi havde i Vildmosen, var helt fornærmet den dag, jeg sagde op. Han havde ellers bestemt, at jeg skulle med ind på cementfabrikken Rørdal og have en god tjans der. Jeg var den eneste, der havde været der hele perioden, 7 år. Det var jo også tosset, at jeg rejste til Sæby og kørte taxa. Der fandtes kun de 4 gravemaskiner, der selv gravede tørvene ud og lagde dem ud i 40 meters bredde. Så lavede de sådan 4 mere og solgte til Finland. Jeg blev tilbudt at komme med og vise og prøvekøre de maskiner, så skulle min løn blive stående herhjemme, og finnerne skulle betale mig for den tid, jeg var der. Det var da også tosset at sige nej til det, men sådan har jeg såmænd lavet mange tосsestreger.

I Visbjerghegn er det godt at bo

Men jeg har det godt, og jeg er tilfreds. Og så var det, at jeg kom her op til Visbjerghegn. Jeg fik jo mit hus godt solgt, kontant og har kunnet give mine børn og børnebørn noget. Jeg har altid klaret mig godt og mangler ikke noget. Det er jo en boligforening her, og da jeg havde været i sognerådet, der forøvrigt havde solgt grunden, kom jeg med i byggeudvalget. Jeg var med til 18 møder, hvor alt skulle godkendes: Bebyggelsens placering, arkitekttegninger, sten, tage, indretning af huse, hvilket gulv o.s.v. Som følge heraf var jeg jo medlem af foreningen og er flere gange blevet tilbudt en bolig. Nu tog jeg så imod denne her.

Det er ikke fordi jeg laver ret meget

Jo, om mandagen er vi jo en snes stykker, der spiller kort i "Underhuset" på lokalcentret. Om tirsdagen er der Tirsdagsklubben. Der synger vi lidt, spiller kort og drikker kaffe. Damerne gør gymnastik. Herude i Visbjerghegn har vi arrangementer hver onsdag. Enten fællesspisning eller bankospil om vinteren. Om sommeren samles vi om grillen udendørs. Vi har det så godt sammen, vi naboer.

Se her! Jeg har fået en invitation til at komme på rådhuset den 1. april 1995 i anledning af 25-året for kommunesammenlægningen. Jeg ved ikke, om den har været god for Mårslet? Det ville ikke være kommet til at gå så stærkt. Vi kunne nu nok ikke blive ved med at klare det som en selvstændig kommune - vi var jo nok gået rabundus, for vi er jo bønder, og så langt rækker vores horisont slet ikke. I Århus har de teknikere til at råde og styre alt det der. Men det var da godt, at Århus kommune købte alle skovene helt ind til Norsminde.

Og ser du, foreningsliv holder jeg mig langt fra, jeg skal ikke puttes ind i mere nu. Jo, jeg klarer mig fint, jeg kan både lave Flæskesteg og Gule ærter".

"En mårsletter" – Rosa Rosendal

Portræt af konen på gartneriet – september 1995

På Gl. Bedervij 9 lå for mange år siden gartneriet "Birkedal" med mange store drivhuse og mange frugttræer og frugtbuske. Her boede gartner Holm med sin familie og flere gartnerlever. Der var liv og flid i ærbødighed for alt det, der vokser og gror i Guds navn. Her kom den lille Rosa til verden den 22. oktober 1910.

"Birkedal ligger ved indkørslen til Hulvejen, men der har i en årrække ikke været gartneri. Kun stuehuset og en enkelt bygning er tilbage, og det ejes nu af en af Rosendalsønerne.

Der, hvor jorden gav arbejde og føde til mange mennesker, er der i dag en helt anden form for aktivitet, nemlig tennisklubbens 4 baner og klubhus. Enkelte gamle frugttræer står endnu og vidner om gamle dage.

Det var i det driftige gartneri, Rosa boede og voksede op, indtil hun blev gift, kun afbrudt af en periode på 3 år, hvor hun var ude at tjene. Hun ville så gerne selv have været gartner, men det måtte hun ikke for sin far. Hun havde nemlig en bror, og han skulle have gartneriet. "Det fik han også", fortæller Rosa Rosendal. "Men det varede ikke ret mange år, før han ville være lærer. Min bror cyklede om aftenen til Århus for at læse på seminariet. Tjah, når man var pige, kunne man ikke sådan selv bestemme. Sådan Var det.

Vi børn måtte hjælpe til, så snart vi kunne. Det kunne ikke være anderledes. Vi havde de fleste afgrøder på markerne. Tomater var i drivhus og senere agurker, som var noget helt nyt dengang. Vi havde jordbær på marken, og dem havde vi mange af, og der var

mange til at plukke. Efter konfirmationen var vi gerne hjemme i to år, vi børn. Så var far fri for at have elever.

Som alle andre små piger, gik jeg og tullede rundt derhjemme; men der kom jo den dag, hvor jeg skulle i skole.

Skolegangen

Det var her i Mårslet. Først hos frk. Nielsen og så hos lærer Mosgaard, som var der under hele min skolegang. Jeg gik i den gamle skole - nu er der jo Borgerhus. Der var 4 klasser. Lærerne havde hver 2 klasser. Det var de helt almindelige fag, vi havde, dansk og regning. Ja, og bibelhistorie havde vi altid om morgenen. Vi sang morgensang i 1. og 2. klasse, men det holdt op inde hos Mosgaard. Det ville han ikke have. Jeg tror nu, at det var fordi, hans kone var død. Det var forfærdelig trist. Skoleudflugten glædede vi os meget til. Vi havde mange hestevogne til at køre os ned til stranden. En enkelt gang var vi dog med tog, men hvorhen husker jeg ikke. Vi var altid to klasser af sted sammen.

Konfirmationen

Da jeg skulle konfirmeres, gik jeg til præst hos den gamle pastor Mikkelsen. Han gik altid med spidstræsko. Den nye præstegård blev lige bygget dengang. Vi havde ikke noget at gøre i den gamle, der ikke mere brugtes som præstegård. Den lå på et stykke af den nuværende, nyere kirkegård og stod endnu nogle år, før den blev revet ned. Jeg besøgte somme tider en gammel kone, som boede der. Det var en lang bygning med to døre, og jeg skulle gå ind af den første.

Dengang havde jeg været i alle husene i Mårslet. Jeg skulle jo rende byærinder, d.v.s. levere grøntsager. Det var min ældre søster nemlig ikke så interesseret i. Hun ville hellere være hjemme hos mor - det var meget sjovere.

Til konfirmationen havde vi familien samlet. De fleste kom fra Fyn. Andre kom fra Ingerslev, der kom far fra. Bedstefar kunne nu ikke forstå, at far ville være gartner. Han skulle da være blevet i Ingerslev i nærheden af familien. Men far ville være gartner og bo i Mårslet. Derfor tog han til Fyn og kom i lære, da han var gammel nok til at komme ud at tjene. Der lærte han mor at kende, og sådan efterhånden gik hans drøm da også i opfyldelse.

Ungdom og giftermål

Jeg var ganske ung, da jeg traf Johannes. Alle de unge gartnere kom jo til "Birkedal", der var ikke andre steder her, så der kom efterhånden mange. Far havde også altid en eller to elever. Da Johannes var vant til herregårdsgartneri, varede det ikke længe, før han kom til Vilhelmsborg. Der var han i fem år.

Jeg var i 1931 på sommerhøjskole på Tommerup. Det var det år, vi blev gift. Jeg havde meldt mig til, inden han købte ejendommen, så han blev nødt til at vente. Sådan gik det! Da vi skulle giftes, var han så heldig at kunne købe ejendommen ude på Bedervej 97.

Han købte den af Mine, som i mange år havde passet sin syge mor. Hun skulle have været gift og flyttet til København, men da moderen var nødt til at følge med i købet, blev det ikke til noget.

Rosenfryd

Der var mange købere til ejendommen, men ingen kunne godkendes, før Johannes kom ind i billedet. Han havde nemlig altid hilst så venligt på den gamle dame når han cyklede op til "Birkedal". Mine kom til at bo hos os, for der var ingen lejligheder, hun brød sig om. Så havde jeg jo også barnepige til børnene, og hun kunne blive der, hvor hun altid havde boet.

Det nye hus var knap nok bygget færdigt. Det var en Johannes Jensen, der havde det. Han var mejerist på Hørret Mejeri, men det kunne ikke rigtig gå. Derfor solgte han og købte et andet hus lige oven for banen. Man sagde i byen, at han kom for meget vand i sit smør, men der siges jo så meget...

Rosenfryd 1991

Der var 3 tdr. Land til, så det passede meget godt til et gartneri. Hvad skulle vi med mere, vi havde jo ingen maskiner. Heste lejede vi ovre hos naboen. Ras Peter hed han dengang. Vi byggede gartneriet op helt fra grunden, ja, det var ganske almindelig jord. Det var jo godt nok. Sådan var det.

Det var Sikker Sørensens Johannes, der navngav gartneriet. Joh, for når den ene hed Rosendal og den anden hed Rosa, så måtte det da hedde "Rosenfryd". Og det hedder det vist endnu. Men liljen i forhaven eksisterer ikke mere. Johannes var så meget indenfor spejderne, så han plantede den franske lilje i roser i græsplænen foran huset. Roserne gik desværre til en af de vintre, det frøs så hårdt.

Grøntsager dyrkede vi ude på marken, men han ville også have et drivhus til tomater og agurker. Han var jo vant til det der herregårdsgartneri. Sådan var det jo! Vi havde 3 drivhuse til at begynde med, og efter et par år byggede vi 2 mere - og igen 2 huse efter to år. Sådan gik det, og det kunne lige passe med, at der var kommet et par børn mere, der kunne hjælpe til. Til sidst var pladsen fuld. Da vi fik den sidste dreng, var der ikke plads til flere huse i rækken, så han fik ikke noget drivhus. Det blev bare til et mindre et, der blev flikket sammen her ovenfor. Det faldt nu ned igen senere.

Afgrøderne skulle sælges

Der var en hel del hjemmehandel dengang. Ellers blev grøntsagerne solgt i Århus. Johannes tog af sted med to kurve, een i hver hånd. I Århus leverede han til forskellige forretninger. Det var møjsommeligt, det var tungt. Han tog med toget, og som regel kørte eleverne varerne derop til stationen i trillebør. Så stod de og ventede på ham. Han kom altid i sidste øjeblik. Efterhånden indså han, at han var nødt til at levere til auktionen. Den begyndte jo der sidst i 1920'erne. Det eneste, de har gjort galt, er, at de har flyttet det hele til Tilst. Det skulle de ikke have gjort. De skulle være blevet inde i Eckersbergsgade bag godsbanegården eller i Finlandsgade, i hvert fald for de små gartnere. Nåja, de store gartnerier, der kom efterhånden, skulle have store forhold.

Børneflokket

Jeg arbejdede med i gartneriet og alt det der, så langt tiden rakte, for jeg skulle jo også være hjemme hos børnene. Vi fik efterhånden elleve, 2 piger og 9 drenge. Og med hensyn til det indvendige husarbejde ..tjah, det lukkede jeg bare døren for, og så gik jeg ud. Vi skulle jo have noget at spise, derfor gik jeg ind der ved halvtolv-tiden og satte kartofler på og sådan lidt forskelligt. Vi skulle have en ordentlig stor gryde. Der var nok at fyre med, så det var ingen sag. Der var træer nok at fælde. Der var nok ned mod godsejerens. Det stykke jord ville vi godt have købt, men de ville ikke sælge. Vi kunne godt have klaret det. Men det nyttede nu heller ikke, for drengene ville ikke blive hjemme hos ham. Det skulle være, som han ville, og det kunne de ikke blive ved med ... Sådan var det jo!

Bornerne hjalp til hjemme, indtil de kom ud at tjene og to år efter, at de var konfirmeret. Så skulle den næste konfirmeres, og så kunne han fortsætte. Pigerne sørgede for at komme til Sjælland. Flere af drengene er blevet ved gartnerfaget og jordbruget og har deres eget. De ville ikke blive hjemme, de kunne ikke forliges med deres far. Det er flot, de klarer sig godt alle sammen.

Spejderne

Min mand gjorde et stort arbejde for spejderbevægelsen i Mårslet. Jeg var nødt til at blive hjemme hos drengene, der kom med efterhånden som de voksede op. De udgjorde med tiden et helt geled til den årlige mønstring foran Mårslet kirke 1. påskedag. Men han blev jo gammel og kunne ikke blive ved med at klare alle de drenge. Han havde en god mand til at overtage dem -det var Knud Larsen i Nymarken. I dag er der jo en ordentlig flok

Da spejderhytten blev bygget, sagde min far, at den godt kunne blive bygget på "Birkedal"'s grund. Der var jord nok. Hytten kom til at ligge der, hvor tennisklubben nu har parkeringsplads og klubhus. Det varede ikke mange år, så blev den flyttet ned til skolen. Det var lærer Nørlem, der sørgede for det. Senere kom den ud til Frost på

Obstrupvej. I dag har spejderne den gamle jordemoderbolig på Obstrupvej. Så det er godt nok!

Man bliver jo ældre

Vi blev efterhånden ældre, og det kneb med at få det hele passet på "Rosenfyd". Han troede jo, at han kunne blive ved altid, men det kunne han ikke. Og drengene - de sidste fire - blev godt nok hjemme, men det kunne ikke hjælpe noget, de kunne ikke overtage det, for han var ikke færdig til det. Han ville blive ved. Og skulle han blive ved at sige noget, så kunne de ikke være der. De ville selv have noget. Sådan er det!

Og hvordan kom vi så i ældrebolig? Ja, jeg skyndte mig at gå herop, da jeg fandt ud af, at nu skulle de sandelig til at bygge. Jeg ville i hvert tilfælde have en bolig her, så jeg meldte mig til. Fatter sagde ingenting. Han var godt klar over dengang, at han ikke kunne klare det der med "Rosenfyd". Han var nødt til at tie stille og tage med. Han havde været bange for, at han skulle bo på selve "Hjemmet", det kunne han ikke tænke sig. Han var efterhånden vant til at blive kørt herop to eftermiddage om ugen. Han kom og spiste til middag, og bilen kørte ham hjem igen klokken fire. Vi flyttede ind, og han lå i sengen i 2 år. Han kunne ikke gå på sine ben, der var ikke noget at gøre. Sådan gik det!

Ind til byen

Nu er jeg kommet ind til byen, det er jeg glad for, det er dejligt. Tidligere kom jeg jo ikke nogen steder... bare jeg kunne få mine ben til at gå!! Men jeg har masser af fritidsinteresser. Frimærker i massevis, både Danmark og udlandet. Jeg har hele tiden været medlem af frimærkeklubben og ville også gerne til møderne, men så langt kommer jeg altså ikke". Rosa Rosendal fremviser en vældig stabel album med frimærker i sirlig orden. En imponerende samling, der også omfatter julemærker, der dateres langt tilbage og fra mange byer. "Jeg begyndte at samle allerede som barn, men så kom jeg ud at tjene, og der skete en hel masse. Så gav jeg "knejteme" dem. Men hvad så, så kom det jo igen! Det er meget sjovt. Nu har jeg nok en 8-9 album med frimærker, kort og breve med førstedagsstempler. Hvis jeg falder over nogen nye, tager jeg dem med.

Der var musik, sang og møder

Og så spiller jeg klaver. Jeg begyndte, da jeg var 8 år. Undervisning foregik hos lærerinden, frk. Nielsen. Nu er jeg begyndt at spille igen. Der gik alt for mange år, hvor jeg ikke spillede, for fatter - han ku' ikke li'et. Og da han så lå her inde i sengen de to år,

blev det heller ikke til noget. Nu forsøger jeg altså igen, men fingrene vil ikke helt følge med. Alligevel spiller jeg da gerne en time eller to hver dag. Det er mest melodier til sang, for jeg spillede altid til sang tidligere. Først i søndagsskolen, senere for de lidt ældre. Søndagsskolen var hjemme på "Birkedal". Den var først ude på Bønehjemmet hos søster Mariane, men hun kunne ikke blive ved.

Efterhånden kom der så mange unge mænd og piger. Så havde vi også møde for dem. Det hed simpelthen "Møde for unge mænd" og "Møde for unge piger". De unge piger gik ude på Bønehjemmet hos søster Mariane, de unge mænd var på "Birkedal". Der var sang og oplæsning og hyggeligt samvær, og jeg spillede gerne til deres sange. Da jeg kom ud at tjene, havde de orgel der, så der blev også lidt musik.

Jeg fik først plads på en stor gård i Sønderjylland, Christiansfeld. Manden havde været tysk fange under 1. verdenskrig, men var da kommet hjem igen. Han sagde ikke ret meget, han måtte hele tiden tænke på alt det grimme, han havde oplevet. Derefter kom jeg til Fårup præstegård. Det var også godt nok at være i de hjem, for ellers havde jeg da ikke kunnet lave mad til alle de unger.

Tjah, jeg troede jo også, at jeg skulle til at lave mad, da vi flyttede her ned, men det varede nu ikke længe, før vi fik maden bragt ovre fra Kildevang. Efter at fatter er død, går jeg op på "Hjemmet" og spiser. Så ser jeg da også andre mennesker, blandt andre min gamle nabokone".

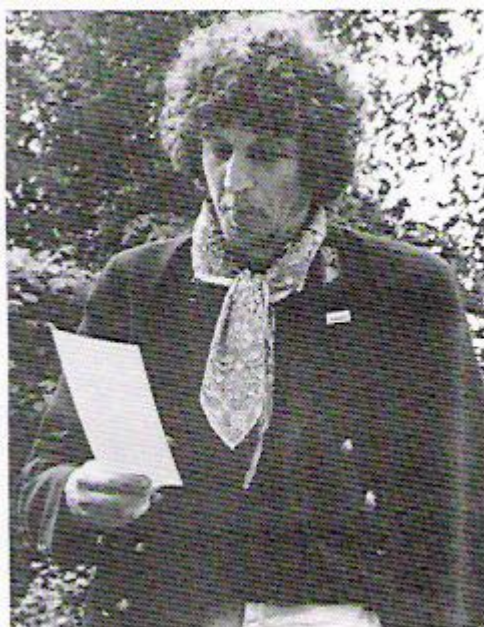
Rosa Rosendal lever ikke kun i fortiden og minderne. Hun sørger også for at få nye oplevelser og har blandt andet her i foråret været på et ferieophold i Hou sammen med andre ældre, heraf flere fra Kildevang. "Og", fortæller hun med sit smukke smil, "jeg har lige meldt mig til en eftermiddag med Bonsai. Det glæder jeg mig til at se, det kender jeg ikke"!

"En mårsletter" - ANDERS ERRBOE

Portræt af musikeren - December 1994

I vuggegave fik Anders Errboe både noder og unoder, drysset med gavmild hånd af muserne - og det har han ikke været snydt med i længden. I anledning af hans 50 års fødselsdag i foråret stod der skrevet "i alle landets aviser", hvordan han har forstået at forvalte disse gaver, så det er en fryd. Men ikke et ord om Mårslet!

På spørgsmålet om hvordan og hvorfor han kom til Mårslet, får man besked om at læne sig tilbage

og lytte: "Prøv at se dig omkring. Det pæne hus med de smukke vinduer, en fin have og et lysthus - lysthuset var en af grundene til, at vi købte. Det var dog ikke så pænt dengang, men det fik vi tækket af Tække-Hans i Malling. Han vidste godt, at musikere ikke havde så mange penge. Jeg kørte rundt på gårdene i omegnen og fik strå, og så tækkede han. Vi lavede den aftale, at han skulle have en flaske snaps hvert år til jul – han blev en meget gammel mand!

Hans stammede fra Fulden og kunne fortælle mange historier om Vilhelmsborg og Mårslet og egnen her. Jeg havde aldrig været i Mårslet før.

I 1972 havde vi i orkestret "Kærne" fået en kontrakt med Cirkus Benneweis. Jeg skulle være cirkusmusiker og klovn. Det var egentlig det, jeg altid havde drømt om. Og så skulle vi til at tjene penge, hvorfor min hustru og jeg begyndte at se på huse. Vi kørte bl.a. gennem Mårslet. Da så Elsebeth det her pæne hus. "Her vil jeg bo, aldrig har jeg set så pænt et hus".

Og heldet var med dem

"Men det var bare ikke til salg. Vi kom rent tilfældigt forbi. Efter et halvt ars tid så vi, at der var et hus til salg på Hørretvej, og det kunne vi huske, det hed. Vi begyndte helt ude ved Oddervej omkring ved nr. 200. Da vi så kom nærmere og så, at det virkelig var nr. 5, havde vi virkelig hjertebanken.

Vi købte det af en meget flink mand, som havde købt det efter dyrlæge Hjørnholms død - men aldrig boet der, kun benyttet det til udlejning. Vi havde ingen penge. Men han var så venlig, at vi havde det rente- og afdragsfrit de første 5 år. Han ringede mange år senere, han manglede nogle penge. Jamen, så kunne jeg heldigvis sige tak for sidst, han skulle selvfølgelig have de penge, der stod i det. Vi var heldige. Det var udseendet af huset, for byen kendte vi overhovedet ikke. Det var jo langt ude på landet. Jeg havde boet i Århus hele mit liv. Her var pænt. Der lå "Bomgården" ovre på den anden side, der så rigtig nydeligt ud her.

"Valborg Vra", Hørretvej 5

Købmand Siig blev min bedste ven

Vi flyttede ind den 1. juli 1972. Jeg havde lidt travlt. Samme dag startede vi et orkester, der hed "Østjysk Musikforsyning", som vi faktisk har endnu. Vi skulle have premiere i Friheden samme dag. Det var spændende. Jeg havde venner og bekendte til at hjælpe med at flytte. Jeg er heller ikke så praktisk. Min opgave var at gå over til købmanden, købmand Siig - som jeg selvfølgelig ikke kendte, for at købe øl til alle dem, der hjalp. Og en tandbørste skulle jeg også have. Jeg ville godt være lidt praktisk og bidrage til husets indretning.

Så sagde købmand Siig: "Du ser da forfærdelig tørstig ud"! Det var jeg faktisk også, vi havde jo travlt. Så fik vi et glas øl. Og det var sådan set grundlaget for et meget langt venskab. Han blev faktisk min bedste ven. Da han døde, mistede jeg lidt af interessen for Mårslet.

Købmand Siig var en overordentlig begavet mand og meget vidende. Vi havde det så sjovt. I al den tid, jeg turnerede, skrev jeg altid hjem til Siig, hvor jeg havde været, hvad jeg havde oplevet. Når jeg kom hjem, havde han altid været på biblioteket og slået op med kort o.s.v., og så fik vi en passiar. Joh, han var sådan en hyggelig mand med rare øjne, og inde i bagbutikken havde han et kort over Svalbard. Der mødtes vi engang imellem og fik et glas øl, men det var altid på en pæn og opbyggelig måde. Og derigennem lærte jeg også andre at kende.

Det var nu ikke altid, at han havde alle varer. Så stod man et øjeblik i butikken og så ham smutte over til Brugsen og komme tilbage, for man skulle jo ikke have besvær. Jo, det var dejligt. Jeg fik forøvrigt, da han var død, alle de breve og kort, jeg havde sendt til ham. Dem havde han sat op, så det var et helt livsforløb for mig selv med alle de steder, jeg havde været. Da han var her, syntes jeg, det var forfærdelig dejligt, men da han var væk, så - ja, nu er også købmand Riis lige død. Det er mange år. Men det er jo stadigvæk en dejlig forretning der i Testrup, som virkelig fortjener stor søgning.

På et tidspunkt inviterede jeg den gamle sognerådsformand, Frost, og så Siig og Riis til en frokost. Jeg har altid godt kunnet lide at sætte mig ned og høre historie. Jeg var tilflytter, så jeg anstrengte mig, og det var sjovt at høre dem. De havde stort set aldrig mødt hinanden, for de havde jo arbejdet hele tiden, men de kendte mange historier om hinanden. Det var hyggeligt.

Borgerhuset

Mårslet var en lille by dengang, så det varede ikke længe, før man kendte folk. Det var i årene lige efter kommunesammenlægningen, og der var mange aktive folk, som f.eks. Frost og Lind og flere andre. At få lavet Borgerhus i det gamle kommunekontor var en sjov ting. Det var jeg med i en del år og Elsebeth derefter også. Der fik vi lavet Grundlovsfesten, som jeg med glæde ser eksisterer endnu, så lidt har jeg da gjort. Grundlovsfesten spillede jeg til i mange år sammen med folk her fra byen. Og vi

spillede til jul ovre i købmand Siigs forretning. Efterhånden blev det andre, der spillede. Nu spiller jeg kun rent lokalt i "Mårslet Naturjazz". Jeg kan godt nå at komme til prøverne, men jeg har sjældent tid til at være med ude at spille.

Mange af de folk, der flyttede til der i begyndelsen af 70'erne, var rimeligt entusiastiske m.h.t. at lave forskellige ting, teater, karneval o.s.v. Vi holdt meget til i Borgerhuset med "Østjysk Musikforsyning" og lavede den aftale, at vi spillede til deres arrangementer og så havde vi det som øvelokale nogle formiddage. Her øvede vi med alle de ting, vi lavede til Friheden, hvor vi spillede i 9 år. Jeg cyklede hver dag frem og tilbage over Jelshøj. Det var et fantastisk sted at bo, når man kom inde fra byen.

Ingen kvinder, vi vil ha' fred!

Men det er nu ikke for det, jeg kan ikke fordrage tilflyttere!!! Banebisserne ---| Jeg kan huske, at jeg sagde engang i en grundlovstale: "Men det er dog ikke værre end at de har opkaldt deres grundejerforening, så den hedder Banebisserne". Tidligere havde man i Mårslet virkelig et fælles mål. Nu er der for meget parcelisme - hvor høj hækken skal være.

Vi har også "Midtbyens Grundejerforening", men vi blander os ikke så forfærdelig meget i den slags der. Jeg er formand, livslang formand. Og så har vi fred i vores grundejerforening, for der må ikke være kvinder med. Der er nogen, der har været ovre at banke på og beklage sig, men der er jeg altså ubøjelig. Jeg synes, at en grundejerforening skal være hyggelig, og det er Midtbyens.

Smidt ud af danseskolen

Jeg har den fordel at være musiker: spiller om aftenen og er hjemme om dagen. Derfor har jeg haft let ved at komme til at snakke med folk og har kunnet følge vores to piger i skolen - jeg var med i skolenævnet og trafikudvalget. Og jeg kunne gå med dem til dans. Det var en af de rigtig fornøjelige ting - hos fru Dolleris. Dolleris var jo en epoke i sig selv. Så jeg var henne til dans. Det var fuldstændig gammeldags, et rigtig stykke historie. De havde dog fået grammofon, og der sad så hr. Dolleris med sin cigar og holdt ved grammofonen, for at den kunne gå lidt langsommere. Jeg skal indrømme, at jeg kom til at more mig lidt. Og alle de kvinder, der sad og strikkede! Allerede det, at der kom en mand med til undervisningen - jeg blev nidstirret forfærdeligt. Og jeg blev bortvist. Men her var fru Dolleris nu ikke nogen stor pædagog, fordi det er klart, når barnets far bliver bortvist, så bliver man ked af det. Så fulgte jeg barnet til dans og gik hen til købmand Siig og passiarede om livet og gik tilbage igen, for børnene *skul/e* gå til dans. Min hustru mente, at det var vigtigt.

Naboskabet til kirken

Det har heller ikke været kedeligt at have kirken til nabo. Dengang havde man ikke hus til graveren. Når der var blevet gravet, kunne de godt få sved på panden og kunne trænge til en forfriskning. Jeg havde ikke bil dengang, jeg er meget imod bilismen - men jeg havde garage. Der kunne man så altid stå og fa et glas øl. Og der var faktisk lidt liv på kirkepladsen - med Madsen, som jo lavede udsalg med grøntsager om lørdagen. Og det var jo strålende for byen. Men det daværende menighedsråd mente, at det slet ikke var foreneligt med kirkens værdighed. Da kunne jeg sige: På min matrikel må han gerne stå! På den måde var jeg heldig med efterhånden at komme til at kende dem, der havde boet i byen i mange år."

Den historiske interesse

Anders Errboe har været medstifter af "Mårslet Sogns Lokalhistoriske Forening". Han betegner det som et overordentlig prisværdigt initiativ, som blandt andre John Knudsen startede med et kursus i Aftenskolen i Lokalhistorie. "Og det var folk, der havde boet her altid, der kom, Borgbjerg o.s. v. Så lærte man også dem at kende. Det var sjovt, for så kom der jo også lærere oppe fra universitetet, men de havde ikke halvdelen af den viden, de havde, som sad der". Det skal lige nævnes, at Anders Errboe påtog sig det halvofficielle hverv som Lokalhistorisk Forenings revisorsuppleant, hvilket han har forvaltet på fornemste måde nu på 10. år. Det forlyder, at han bliver så forfærdelig skuffet, hvis han ikke bliver genvalgt. Videre siger han: "Desværre har jeg ikke så megen tid til at gøre så meget ved det, som jeg gerne vil, for er der noget, så er jeg inde i byen. Men så laver jeg mine egne byvandring, når jeg har gæster; så det er vigtigt for mig at holde mig a`jour' med udviklingen.

Jeg synes, at det gik sørgeligt, da de byggede Brugsen. De fik tilladelse til at bygge på fredet jord - og det kunne faktisk have været forhindret. Jeg fatter ikke, at de kunne fa lov til at lægge et center lige midt i byen, hvor der var så pænt, og der er marker hele vejen rundt. Og en kæmpe parkeringsplads, som er egnet til, at man kan lave invasion med helikoptere. - Og så parkeringspladsen her henne ved kirken! Der er aldrig nogen, der kører der hen. De holder altid uden for min garage, så jeg ikke kan komme ud. Jeg synes, at det er synd at ødelægge sådan et miljø, det, der er gammelt. Nåja, flertallet syntes, at det var et fremskridt. Men nu er den tendens jo vendt. F.eks. i mange storbyer fortryder man, men så er der bare ikke noget at gøre. Derfor har jeg plantet træer, så jeg ikke kan se det. I gamle dage, da jeg kunne kigge over på "Bomgården", havde jeg en strålende udsigt.

Historien om Valborg Vrå

Jeg husker en sjov ting: Søren Anton fra Hørret sad i "Mårslet Sogns Spare- og Lånekasse", som jeg var en ivrig kunde hos. Der lånte han mig penge, så jeg kunne istandsætte huset her. På Egnarkivet fandt jeg et billede af, hvordan huset så ud i 1904. Det var heldigvis ikke meget ødelagt, for dyrlæge Hjørnholm har holdt det som et stateligt og fint hus. Men jeg har da fået det her "Valborg Vrå" skilt op. Og så er der selve huset. Jeg har beholdt det tapet, der har været der, siden huset blev bygget.

Pastor Bille byggede det til sin ugifte søster Valborg, deraf navnet. Dengang tog man det ikke så nøje. Huset er faktisk bygget på kirkens jord, matrikel nr. 1 og matriklen er aldrig rigtig blevet delt. Så da de skulle lave deres dumme vej her hen - den skulle være 8 meter bred, og det kunne den ikke blive, for så skulle den gå midt i huset. Og skrænten derovre var fredet, for man har fundet befæstning ligesom i Malling. Men man engagerede nogle entreprenører til at køre ind i det der og ødelægge det. Det var jeg ikke meget glad for. For mig eksisterer vejen ikke. Den standser henne hos Krogh, som var en god nabo.

Det ville have glædet prins Gorm.

Hvad jeg mener om trafikken her i Mårslet? Altså, jeg kan jo ikke tillade mig at sige noget. Jeg er selv blevet bilist. For 3 år siden købte jeg afdøde prins Gorms bil - Men jeg synes nu ikke, man skal køre så hurtigt. Desværre kan man i dag læse, at det faktisk er folk, som bor i byen, og som har børn i skole her, der ofte kører for stærkt. Det kan man nok kun undgå ved at sætte disse kedelige volde op, så folk ødelægger deres biler. Det har de mere respekt for.

Anders er et legebarn

Jeg er meget glad for sport. Jeg har spillet rigtig meget badminton og squash. Nu har jeg jo ingen børn hjemme mere, men vores plæne er blevet brugt meget til fodbold i tidens lab. Det er for mig som at være dreng og komme ud at lege. Jeg har ikke noget større sigte med det, men jeg kan godt lide at komme ud at lege. - Og ham, der skrev i en artikel, at jeg i skolen altid løb fra fodbolden, han er bare en uvederhæftig person, der er lidt misundelig over, at jeg er bedre end ham. "

Pinse, jul og andre traditioner

En dugfrisk pinsemorgen bølgede lyden af danske sange smukt over kirkegården, som er din genbo. Kun afbrudt af latter og bægerklang i pauserne. Bundmusikalsk var det. "Er det en tradition"?

"Når man kommer fra en lejlighed i byen og pludselig har sådan en stor have, nærmest en park, så synes jeg, at den skal bruges til noget. Den gamle tradition med at samles pinsemorgen var jeg stødt på - jeg er lidt interesseret i historie. Igennem 15 år har vi samlet vores venner her fra byen og indenfor teater og musik, en skønsm blanding, sådan 100 - 200 mennesker, der efterhånden kender hinanden. Så lånte vi sangbøgerne ovre fra Testrup Højskole. Jeg har altid godt kunnet lide de danske sange. Nogen syntes godt om det, og nogen syntes, at det var lidt larm, men de skiftende præster er da alle kommet over og har deltaget i festen. Jeg vil så sige, at i selve kirketiden var der ingen

sange. Der var i det hele taget et fint naboforhold. Kæmner Krogh, en pæn og agtværdig mand, som ikke er mere, mente, at det nok skulle gå, når jeg havde fået løbet hornene af mig.

Det fortsatte, indtil Elsebeth blev restauratør og fik "Simonsens Have". Nu holdes det der, men er nu bare et kommercielt foretagende. Det er ikke mennesker, vi kender. Sangkoret Arion er engageret og kommer og synger "I østen stiger solen op", og jeg holder stadigvæk en tale. Så egentlig et det det samme. Men nu er alle de ting, man laver og optræder med noget, man startede med at lave for sjov.

Vi har også masser af juletraditioner. Jeg bager! Ja, i mange år spillede vi også ovre hos bageren, hos Finn. Så fik vi en kage og et glas øl. Det var sjovt at spille i forretningen. Nu er det for store firmaer, og de betaler for det. Egentlig er det det samme. At fortælle lidt om juleskikke og julesange, og fortælle hvorfor de er skrevet og hvornår. Der er historie bag hver eneste sang. De første år, vi boede her i Mårslet, havde vi til jul overordentlig stor selskabelighed - i det hele taget er det skønt med sådan et par store fløjddøre til at lukke op! Det er desværre holdt op. Jeg kan aldrig være med til noget, fordi jeg altid er væk. Og Elsebeth arbejder på samme måde i weekenderne. Men den tradition har vi, at vi stadigvæk skal op og besøge fru Krogh til jul.

Jeg er glad for, at min gamle nabo, Kaj Christensen, sådan holder fast ved vores 'slå katten af tønden' - tradition. Bømene gider ikke mere.

Nu er det forældrene. Jeg blev da 'kattedronning' i år!"

Du skal da se huset!

Her standsede Anders brat op i sin fortælling. Det er utroligt spændende at blive vist rundt i det gamle, gedigne hus, hvor hvert eneste rum har atmosfære af, at her lever man. De gamle tapeter, oldefars slidte lænestol, en væg fuld af gamle fotografier af slægten langt tilbage, sat i smukke rammer, en slægtshistorie, han selv har udarbejdet. Fornemme billeder fra Færøerne, som han elsker. Hans høje hat. Trappen, der drejer sig op til 1. salen med de store og små rum, nogle endnu belæsset med gaver fra de lige overståede runde fødselsdage.

Og så ned i kælderen, hvor bl.a. 'pigeværelset' ligger med de buede 'staldvinduer'. Bag en portiere kommer en gammel, køkkenblå dør til syne med et fint porcelænsskilt: "Apotek". Det var dyrlægens allerhelligste.

Alle gamle fatninger, kontakter i porcelæn eller messing samt øvrige installationer er bevaret. De bliver ikke skiftet, når de går i stykker. Nej, de bliver omhyggeligt repareret og helst af de stedlige håndværkere, som Anders sætter stor pris på. Især fremhæver han 'Smed-Tage'. "Han er alle tiders! leg glæder mig altid til, at der går noget i stykker"!!

Jo, Anders er sandelig også en mårsletter.